

Hungarológiai Értesítő

**A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság folyóirata
1985. VII. évfolyam 3—4. szám**

Felelős szerkesztő: Jankovics József

Hungarológiai Értesítő
A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság folyóirata
1985. VII. évfolyam 3–4. szám

Szerkesztőbizottság

Ilia Mihály
Kósa László
Szépe György

Felelős szerkesztő: Jankovics József

A szerkesztésben részt vesznek:

Csapody Miklós
Molnár Ildikó
Nyerges Judit

Szerkesztőség: Budapest, Országház u. 30. I. em. 41. 1014

Telefon: 759-011, 126-os mellék

Postacím: Budapest, Pf. 34. 1250

Az ismertetésre szánt kiadványokat szerkesztőségünk címén
Jankovics József nevére kérjük megküldeni.

Tartalom

Könyvismertetések	
Magyar irodalomtörténet, 1983	7
Magyar zenetörténet, 1983	209
Magyar néprajz, 1983	217
A hungarológia hírei	
A Társaság szervezeti élete	
II. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus	277
A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság közgyűlése	298
Tudományos ülések, konferenciák	
Tóth Árpád születésének centenáriumán rendezett tudományos ülészak	306
„Török világ Magyarországon”. Tudományos ülészak a hódoltság művelődéstörténetéről	309
„Venezia, Italia e Ungheria tra decadentismo e avanguardia”. VI. olasz–magyar kapcsolattörténeti konferencia	310
Néprajzi szeminárium az Alsó-Garam mente kutatásáról	311
Magyar–szlovák néprajzi konferencia	312
Tudományos tanácskozás Pável Ágoston életművéről és a szlovén–magyar irodalmi kapcsolatokról	314
A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság vezetőségének és tagjainak névsora és címe	317
Névmutató	373

iránt is igen nagy érdeklődést mutató, azokat kedvtelve fordító Szilágyi Domokos sokoldalú érdeklődésének is egyik bizonyítéka; Szilágyi Vianu mellett román költők – Nichita Stănescu, Șt. Aug. Doinaș, Lucian Blaga – értekezéseit is lefordította, s halála előtt kevéssel Adriano Marino *Bevezetés az irodalomkritikába* (Kriterion, 1979) című, több mint félezer oldalas munkájának magyarítását is tervezte.

Tudor Vianu jelen kötete a *Ștudii de literatură universală și comparată* alapján készült.

Csapody Miklós

Virág Benedek: Magyar századok.

Szerkesztette: Mezei Márta. Wimmer Éva jegyzeteivel. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1983. 462 l. (Magyar Hírmondó)

A történetíró Virág Benedek célja az volt, hogy az éledező nemzeti önismeret korában, a 19. század elején egyszerre tanulságos és szórakoztató könyvet adjon olvasói kezébe; munkája ennek megfelelően félúton áll a történetírás és a szépirodalom között. Benne a kezdetektől a mohácsi vészig tekinti át Magyarország történelmének alakulását. A folytatás elkészítésében megakadályozta a halál, s már az Albert király uralkodásától 1526-ig terjedő részt is Toldy Ferenc állította össze Virág hátrahagyott, sok helyen töredékes jegyzetei alapján.

A mű elkészült, illetve Virág halála után rekonstruált részének szövege öt kötetre rúgott Toldy kiadásában; ennek alapján készített bő válogatást a mostani kötetet szerkesztő Mezei Márta. Amint erről utószavából értesülünk, elsősorban azokat a részeket szemelte ki újrakiadásra, amelyek a magyar történelem fő eseményeit mutatják be, s amelyeket később számos reformkori költő–író használt forrás gyanánt. Felvette a századforduló, illetve Virág történelemszemléletére jellemző részeket is, elhagyta viszont az eredeti, főként egyházi okleveleket hosszadalmasan idéző oldalakat, s a száraz krónikás stílusban készült csataleírásokat.

Az utószó a szövegkiadás szempontjain túl természetesen tájékoztat Virág Benedek egész munkásságának alakulásáról is. Röviden áttekinti életrajzát, jellemzi költészetét, majd részletesebben foglalkozik történeti érdeklődésének kialakulásával, kijelölve annak helyét a kor hazai és európai eszmetörténetében.

A kötet szövegét Wimmer Éva jegyzetei, név-, és szómagyarázatai teszik a nem szakmabeli olvasó számára is könnyen megközelíthetővé.

Szajbély Mihály

Vita Zsigmond: Művelődés és népszolgálat.

Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1983. 315 l.

A jegyzetek elé írt bevezetésében a szerző maga adja az olvasó kezébe a kulcsot tanulmánykötetének olvasásához, annak a kiindulási alapnak megjelölésével, amely kö-

zós a kötet 31 tanulmányában. Ez a kulcs Nagyenyed, az Enyedi Kollégium. A több évtizedes helytörténeti kutatómunka tapasztalata és adatgazdagsága teszi tanulságossá nem csupán a most először megjelenő 10 írást, hanem a többi is, amelyeket már olvashattunk a Korunk és az Utunk hasábjain, könyvtár-, és orvostörténeti folyóiratainkban.

Könyvtártörténetünk, s olvasási kultúránk történetének egy-egy részét tárják fel a Bethlen Gábor fejedelem könyvszeretetééről, az általa alapított kollégium XVII–XIX. századi könyvtárosaival, Bod Péter és Hidvégi Mikó Imre gyűjteményeiről szóló írások, de ide tartozik az erdélyi reformkori ifjúsági, kisvárosi és falusi olvasóköri történetét felvázoló nagyobb tanulmány, s a könyvkiadás helyzetéről, a XIX. század első felében volt írói tiszteletdíjakról szóló értekezés is. Ez utóbbiakból képet alkothatunk a felvilágosodás és a romantika eszmekörét magáévá tenni akaró erdélyi reformnemzedékről, s arról a közegekről, amelyben éltek.

Külön említhető az az írás, amelyben az erdélyi múzeumi gondolat születését, az első múzeum-szerű gyűjteményeket mutatja be a szerző, s az Attila bárdjával lóvált Teleki Mihályt, az egyik első régiséggyűjtőt.

Hermányi Dienes József munkái most mint forrás állnak előttünk: Vita Zsigmond a XVIII. századi erdélyi mindennapok leírása és orvostörténeti vonatkozásaik miatt nyúlt hozzájuk. Ugyancsak orvostörténetileg érdekesek azok a tanulmányok, melyekben Hegedűs Sámuelnek az 1828–29. tanévben tartott „egészségügyi ismeretek” óráiról, a XIX. századi enyedi ispotályról és közkórházról olvashatunk. Az orvostörténeten túlmutatóak azonban azoknak az ismereteknek a tanulságai, melyeket az erdélyi orvosok reformkori egyesületekbe tömörülési törekvéseiről mond el a szerző.

Megtudhatjuk azt, hogy az európai gondolatok erdélyi recepciója nem késett mindig évtizedeket: Voltaire *Henriade*-ja egész évi olvasmány volt az 1770-es években, persze magyarul; Benke Mihály pedig, aki 1791–1817-ig volt Enyeden filozófiatanár, már Kant elvei szerint oktatta tárgyát. A Kolozvári Nevelői Kör (1846–48) története pedig Pestalozzi nevelélméleti munkásságának hazai recepció-története is.

Az enyedi iskola néhány tanárának, diákjának életét külön mutatja be az utód, az enyedi kutató. Így ismerkedhetünk meg a már említetteken kívül Szász Károllyal, mint a természettudományok és a műszaki ismeretek tanárával, ifjú Zeyk Miklóssal a növény- és állattan-tanárral, Berde Máriával a költőnővel, s Arany János volt enyedi tanártársaival: Mentovich Ferencsel és Salamon Ferencsel.

A kötet utolsó három tanulmánya a Trianon utáni erdélyi magyar művelődéstörténet egy-egy részproblémájával foglalkozik: Járai István enyedi igazgató munkásságával, a Valentii de Munte-i nyári szabadegyetemek (1923–1937) értelmével és hatásával, Dimitrie Gusti román professzor magyar falukutató tanítványaival.

Monok István